

Tjänsteskrivelse

Datum

2026-02-12

Vår referens

Patrick Sjöborg
Förvaltningsjurist
patrick.sjoborg@malmo.se

Remiss Justitiedepartementet - Rättssäkerhetens pris (SOU 2025:111) **ASN-2025-20982**

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har mottagit Rättssäkerhetens pris (SOU 2025:111)

Förvaltningen har av stadskontoret ombetts lämna synpunkter på avsnitt 12, 15.4.4 och 16.5 i utredningen. De aktuella avsnitten gäller huruvida enskilda bör kunna beviljas ersättning för rättegångskostnader i mål i allmän förvaltningsdomstol.

Utredningen föreslår i denna del att en allmän part ska vara skyldig att ersätta en enskild parts rättegångskostnad, om det är oskäligt att den enskilde själv ska stå för kostnaden. Vid bedömningen ska särskilt beaktas om kostnaden har varit befogad med hänsyn till utgången i målet, sakens beskaffenhet och målets betydelse för den enskilde.

Syftet med förslaget är att rätten till en rättvis rättegång ska tillgodoses då det under vissa förutsättningar kan vara oskäligt att en enskild inte kan få ersättning för sina rättegångskostnader i allmän förvaltningsdomstol om kostnadsersättning behövs för att tillgodose en enskild parts möjlighet att lägga fram sin sak inför domstolen eller för att tillförsäkra partens rätt till likställdhet i processen.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet enligt förvaltningens förslag.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen.
3. Arbetsmarknads- och socialnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Beslutsunderlag

- Betänkande av utredningen om rättsliga biträden och rättegångskostnader - Rättssäkerhetens pris (SOU 2025:111)

- G-Tjänsteskrivelse - Remiss Justitiedepartementet - Rättssäkerhetens pris (SOU 2025:111)
- Yttrande - Remiss Justitiedepartementet - Rättssäkerhetens pris (SOU 2025:111)

Beslutsplanering

ASN beredning 2026-02-04

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2026-02-12

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2026-02-27

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Utredningen har, i den del som förvaltningen har ombetts lämna synpunkter på, fått i uppdrag att analysera under vilka förutsättningar det bör finnas en möjlighet för enskilda att få ersättning för rättegångskostnader i mål i allmän förvaltningsdomstol samt ta ställning till om enskilda i dessa fall bör kunna beviljas ersättning för rättegångskostnader inom ramen för ett mål i allmän förvaltningsdomstol.

I dagsläget gäller att processen i allmän förvaltningsdomstol inte har några bestämmelser om ersättning för rättegångskostnader, till skillnad från processen i allmän domstol. Detta innebär att en part i en förvaltningsprocess som utgångspunkt får stå för sina egna kostnader oavsett målets utgång.

Utredningens förslag innebär bl.a. att en allmän part, så som en kommunal förvaltningsmyndighet, ska vara skyldig att ersätta en enskild parts rättegångskostnad, om det är oskäligt att den enskilde själv ska stå för kostnaden.

Situationer där det kan vara oskäligt att en enskild inte kan få ersättning för sina rättegångskostnader är när en enskild drabbas på ett orimligt sätt om ersättning inte lämnas, och gäller därför främst fysiska personer som behöver sakkunnig juridisk hjälp för att kunna ta till vara sin rätt i ett mål.

Bedömningen om det är oskäligt att en enskild inte kan få ersättning för sina rättegångskostnader tar sikte på om kostnaden har varit befogad med hänsyn till utgången i målet, sakens beskaffenhet och målets betydelse för den enskilde.

Huruvida en kostnad ska ha varit befogad beror på om den enskilde parten med hänsyn till omständigheterna ska ha haft ett faktiskt behov av att lägga ned kostnaden i målet, exempelvis för att anlita ett ombud eller juridiskt biträde eller inhämta viss utredning. En kostnad kan anses vara befogad endast om den enskilde inte själv kunnat utföra det arbete eller vidta den åtgärd som kostnaden avser.

Utöver detta tas även hänsyn till omständigheter kopplade till vad målet gäller och dess svårighetsgrad, både vad gäller den rättsliga regleringen och sakfrågorna, samt vilken betydelse målet haft för den enskilde.

Här ska hänsyn tas till aspekter som om målet avser en ingripande åtgärd som en myndighet riktat mot den enskilde, eller vikten av vad som står på spel för den enskilde i målet. I ett mål som avser en fråga som är av stor ekonomisk eller personlig betydelse för den enskilde kan det i vissa fall vara befogat att en enskild anlitar ett ombud eller annars lägger ned kostnader i målet.

I allmänhet bör det vara fråga om mål av ett komplicerat slag där den enskilde behöver sakkunnig juridisk hjälp för att ta till vara sin rätt. Om den enskilde har särskilda svårigheter att föra sin egen talan och målet avser en fråga av existentiell betydelse för den enskilde kan omständigheterna vara sådana att den enskilde har befogad anledning att anlita sakkunnig juridisk hjälp i målet.

Utgångspunkten är att den enskilde ska ha vunnit framgång i målet för att rätt till ersättning ska föreligga, men i undantagsfall kan det även finnas en rätt till kostnadsersättning för en enskild part som inte vunnit framgång i ett mål, exempelvis fysiska personer med begränsade ekonomiska resurser som tvingats till en kostnadskrävande process mot det allmänna.

Utredningen lägger utöver detta fram förslag på bl.a. vilka kostnader som får ersättas, förutsättning för ersättning och fördelningen av kostnaderna.

Förvaltningens överväganden

Arbetsmarknads- och socialnämnden fattar beslut i ett flertal ärenden som vid överklagan prövas av förvaltningsdomstol. Det rör sig bl.a. om beslut gällande ekonomiskt bistånd eller tillståndsfrågor.

Nämnden fattar även beslut i frågor om administrativa frihetsberövanden (tvångsvård), t.ex. tvångsvård av barn och unga eller tvångsvård i anledning av missbruk. Dessa mål underställs en rättslig prövning i allmän förvaltningsdomstol efter ansökan och i målen finns rätt till offentligt biträde som då förordnas.

Offentliga biträden är statligt finansierade och syftar ytterst till att tillgodose den enskildes rätt till en rättvis rättegång. Utredningen har inte lämnat några förslag gällande att rätten till biträde i någon utsträckning skulle begränsas.

Nämnden fattar även beslut som prövas av allmän domstol, och som sådana faller utanför ramen av de förslag som utredningen lagt fram för ny bestämmelse i förvaltningsprocesslagen.

Inledningsvis kan det konstateras att utredningen först och främst tar fasta på att utgångspunkten för förvaltningsprocessen är att den enskilde ska klara av att föra sin talan på egen hand, varför den enskilde i många fall fortsatt har att själv bära sin rättegångskostnad.

Vidare betonar förvaltningen att förslaget inte innebär en generell rätt till ersättning för enskilda, och huvuddelen av nämndens ärenden som vid överklagan prövas av allmän förvaltningsdomstol, borde även i framtiden bedömas falla utanför de situationer enligt förslaget i vilka ersättningsskyldighet kan aktualiseras för nämnden.

Förvaltningen anser att det blir svåröverblickat i vilka situationer det skulle vara oskäligt att den enskilde själv ska stå för kostnaden, och ersättningsskyldighet för nämnden då görs aktuell.

De fall där enligt förslaget en allmän part ska vara skyldig att ersätta en enskild parts rättegångskostnad är fall där det är oskäligt att den enskilde själv ska stå för kostnaden, och det blir främst aktuellt i sådana situationer när en enskild fysisk person behöver anlita sakkunnig juridisk hjälp för att kunna ta till vara sin rätt i ett mål.

Det ska vidare beaktas huruvida kostnaden har varit befogad med hänsyn till utgången i målet, sakens beskaffenhet och målets betydelse för den enskilde. En kostnad kan anses vara befogad endast om den enskilde inte själv kunnat utföra det arbete eller vidta den åtgärd som kostnaden avser, exempelvis genom att anlita juridiskt biträde.

Som utgångspunkt krävs även att den enskilde har vunnit framgång i målet för att rätt till ersättning ska föreligga, även om det i vissa fall enligt ovan kan finnas en rätt till kostnadsersättning för en enskild part som inte vunnit framgång i ett mål.

De mål där det bör komma i fråga att allmän part ska vara skyldig att ersätta en enskild parts rättegångskostnad bör i allmänhet gälla mål av ett komplicerat slag där den enskilde behöver sakkunnig juridisk hjälp för att ta till vara sin rätt.

Merparten av de ärenden som utmynnar i beslut av nämnden som vid överklagan prövas av allmän förvaltningsdomstol torde vara fråga om sådana ärenden där den enskilde ska klara av att föra sin talan på egen hand och därmed bära sin egen rättegångskostnad. Detta då det sällan borde vara fråga om sådana komplicerade mål där det uppstår behov av juridiskt biträde.

Förslaget lägger dock fram att det kan vara aktuellt att enskilds rättegångskostnad kan ersättas om den är befogad, och att bedömningen görs med hänsyn till utgången i målet, sakens beskaffenhet och målets betydelse för den enskilde.

Trots att även utredningen framhåller att det i merparten av mål inte kommer vara aktuellt för det allmänna att ersätta den enskildes rättegångskostnader, kan det som sagt bli svåröverblickat i vilka situationer den enskilde kan ha befogad anledning att anlita juridisk hjälp och det då kan vara fråga om en sådan ersättningsskyldighet vid framgång för den enskilde i målet, särskilt då det kan antas att det förekommer mål som är svårare än normalt sett till reglering och sakfrågor, eller där frågan i målet har stor personlig betydelse.

Mot bakgrund av ovan anser förvaltningen därför att det är svårt att uttala sig om hur utredningens förslag kommer att påverka de mål där Arbetsmarknads- och socialnämnden är motpart mot en enskild och även hur förslaget därigenom kommer att påverka förvaltningens kostnader.

Förvaltningen har inga särskilda anmärkningar att framföra avseende de delar av förslaget som gäller vilka kostnader som får ersättas, förutsättning för ersättning och fördelningen av kostnaderna.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner yttrandet enligt förvaltningens förslag.

Ansvariga

Daniel Mattsson Enhetschef

Truls Hallin Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef